

Rīgā, 2016. gada 30.oktobrī

Adresāts:
SIA "Kaugas"
Reģ.nr. 52103074671
Pļavu iela 17
Liepāja LV-3411, Latvija

Kopija (elektroniski):
Dabas aizsardzības pārvalde
Baznīcas iela 7
Sigulda LV-2150, Latvija
E-pasts: daba@daba.gov.lv

DIŽSTENDES-BUNGU KAPU BĒRZU ALEJAS IZVĒRTĒJUMS ĪPAŠI AIZSARGĀJAMO BEZMUGURKAULNIEKU SUGU SAGLABĀŠANAS KONTEKSTĀ

EKSPERTA ATZINUMS
Nr. 2016/17

1. Eksperta atzinuma sagatavošanas mērķis un uzdevumi

Eksperta atzinuma sagatavošanas mērķis ir pēc SIA "Kaugas" lūguma, Dabas aizsardzības pārvaldes (turpmāk – DAP) publiskā iepirkuma "Aleju apsekošana un izvērtēšana" (Nr. DAP2016/22) (turpmāk – Iepirkums) ietvaros sniegt sertificēta eksperta viedokli par Dižstendes-Bungu kapu bērzu alejas (turpmāk – Alejas) nozīmi īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saglabāšanas kontekstā. Eksperta atzinums ir sagatavots par sugu grupu – bezmugurkaulnieki. Eksperta atzinumā ir aplūkota informācija par 14.11.2000. LR MK noteikumos Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo sugu sarakstu" uzskaitītajām īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām un šo sugu dzīvotnēm. Papildus ir aplūkota informācija arī par dabisko meža biotopu bezmugurkaulnieku indikatorsugām, jo tās var palīdzēt novērtēt Alejas nozīmi bezmugurkaulnieku daudzveidības kontekstā, kā arī norādīt uz atsevišķu īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu klātbūtni.

Atbilstoši Iepirkuma tehniskajā specifikācijā noteiktajam, eksperta atzinuma sagatavošanas laikā ir pievērsta uzmanība šādiem uzdevumiem – Alejas inventarizācijas (lauka apsekojuma) laikā pārbaudīt, vai tajā ir konstatējama īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu vai šo sugu dzīvotņu klātbūtne (1), raksturot īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotņu kvalitāti (2), apkopot publiski pieejamajā zinātniskajā literatūrā, datubāzes un citos informācijas avotos iekļauto informāciju par Alejā līdz šim konstatētajām īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām (3), balstoties uz iepriekš minēto informāciju, novērtēt Alejas pašreizējo stāvokli un ilgtermiņa tendences īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un šo sugu dzīvotņu saglabāšanas kontekstā (4), sagatavot rekomendācijas Alejas apsaimniekošanai īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un šo sugu dzīvotņu saglabāšanas kontekstā (4), kā arī sniegt Alejas pašreizējo robežu izvērtējumu īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un šo sugu dzīvotņu saglabāšanas kontekstā (5).

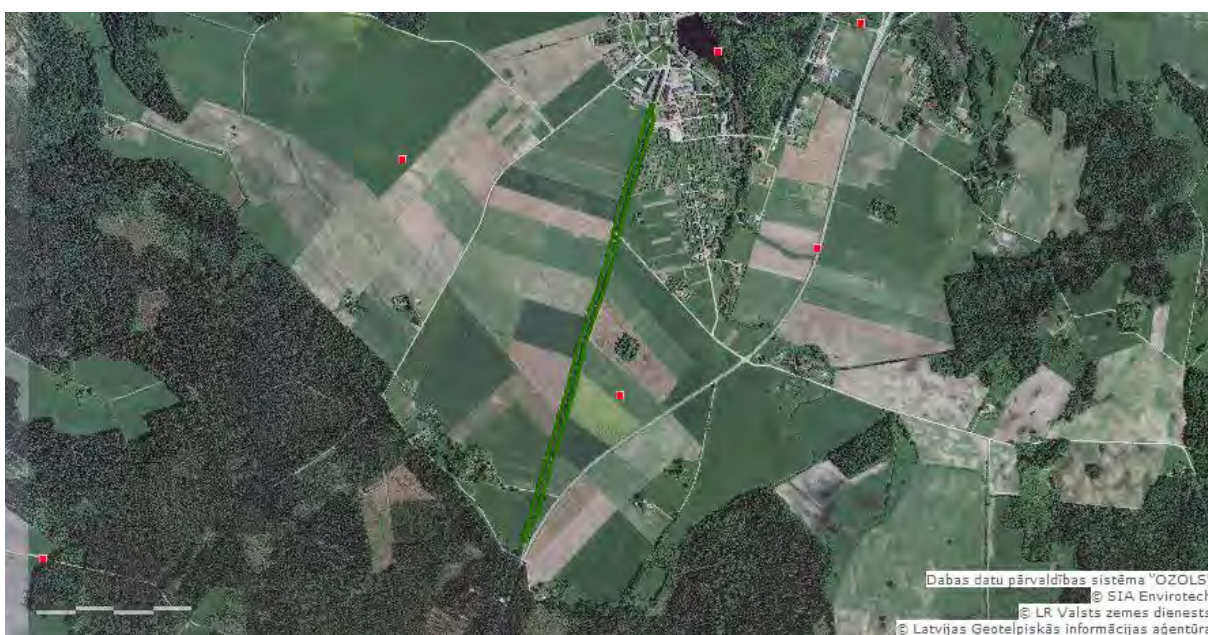
Eksperta atzinums ir sagatavots divos identiskos eksemplāros (katrs uz 5 lpp.) – viens no tiem tiek iesniegts atzinuma pasūtītājam SIA "Kaugas, otrs paliek atzinuma autora rīcībā. Atbilstoši Iepirkuma tehniskajā specifikācijā noteiktajam, eksperta atzinums pasūtītājam tiek papildus iesniegts elektroniski *docx formātā. Atbilstoši 16.03.2010. LR MK noteikumos Nr. 267 "Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšanas un darbības uzraudzības kārtība" noteiktajam, informācija par šo eksperta atzinumu, kā arī atzinuma kopija elektroniskā formātā gada nogalē tiks iesniegta Dabas aizsardzības pārvaldē.

2. Eksperta atzinuma sagatavošanas metodes

Eksperta atzinums ir sagatavots atbilstoši 30.09.2010. LR MK noteikumos Nr. 925 "Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības" noteiktajam. Eksperta viedoklis ir balstīts uz Alejas apsekošanas laikā dabā konstatētajiem faktiem, kā arī kamerāli dažādos informācijas avotos (norādīti izmantotās informācijas avotu sarakstā) uzkrāto datu analizē. Pirms lauka apsekojuma pārbaudīta Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols" (turpmāk – DAP "Ozols") pieejamā informācija.

2.1. Alejas ģeogrāfiskais novietojums

Aleja atrodas Talsu novada Lībagu pagastā, tās centra koordinātes (LKS-92): X412164, Y338386. Alejas ģeogrāfiskais novietojums uz ortofoto kartes pamatnes redzams 1. attēlā. Aleja novietota ārpus apdzīvotām vietām (līdzās Dižstendes ciemam, uz dienvidiem no tā), ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Atbilstoši DAP "Ozols" pieejamajai informācijai, Aleja ir aizsargājama, tai ir dabas pieminekļa statuss, taču tā nav Natura 2000 teritorija.

1. attēls. Dižstendes-Bungu kapu bērzu alejas ģeogrāfiskais novietojums. Dati: Dabas aizsardzības pārvaldes Dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols" (skatīts 19.10.2016.), SIA "Envirotech", LR Valsts zemes dienests, Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra.

2.2. Alejas inventarizācijas metodes

Aleja apsekota 29.04.2016., laika periodā plkst. 12:10-12:30. Alejas apsekošanas laikā ir vēss, apmācies laiks. Alejas apsekošanas sezona un laikapstākļi ir piemēroti nozīmīgāko alejas apdzīvojošo bezmugurkaulnieku sugu klātbūtnes konstatēšanai. Izmantota vizuālās uzskaites metode, kas detalizēti aprakstīta Natura 2000 teritoriju bezmugurkaulnieku monitoringa metodikā (Vilks u.c. 2013) un atbilstoši aleju inventarizācijas mērķim modificēta. Uzskaites laikā eksperts lēnām pārvietojas pa aleju (garākās alejās, izmantojot automašīnu), apskata alejas kokus un mērķtiecīgi pārbauda īpaši aizsargājamajām sugām raksturīgus mikrobiotopus – vecus, dobumainus kokus, nokaltušus kokus, kokus ar sēņu augļķermeņiem u.c. (Telnov 2005, Vilks u.c. 2015). Mikrobiotopu pārbaudes mērķis ir aizsargājamo bezmugurkaulnieku pieaugušo indivīdu, kāpuru vai sugām raksturīgo darbības pēdu (kāpuru ekskrementu, vaboļu izskreju, sasveķojuma) meklēšana. Alejas apsekošanas laikā uzmanība pievērsta galvenokārt trim nozīmīgām alejas, parkus un citus apstādījumus apdzīvojošām īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku mērķsugām - lapkoku praulgrauzim *Osmoderma barnabita* (=eremita), spožajai skudrai *Lasius fuliginosus* un marmora rožvabolei *Liocola marmorata*. Īpaši jāatzīmē, ka lapkoku praulgrauzis ir Eiropas Padomes direktīvā 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras

aizsardzību (Biotopu direktīva) iekļauta aizsargājamā suga, kam atbilstoši pēdējam novērtējumam Latvijā ir nelabvēlīgs aizsardzības stāvoklis (Anonīms 2013). Ņemot vērā to, ka lapkoku praulgrauzim aptuveni puse no populācijas Latvijā atrodas parkos, alejās un citos atklātas kultūrainavas apstādījumos (Telnov 2005), alejas izvērtēšanā šai sugai pievērsta īpaša uzmanība. Tāpat lapkoku praulgrauža sugas aizsardzības plānā (Telnov 2015) ir norādīts, ka šī suga ir uzskatāma par bezmugurkaulnieku daudzveidības indikatoru, tādēļ informāciju par šo konkrēto sugu var izmantot plašākai bezmugurkaulnieku daudzveidības novērtēšanai. Īpaši aizsargājamo sugu atrašanās gadījumā, atradnes kartētas, atzīmētas to ģeogrāfiskās koordinātes, izmantojot GPS uztvērēju Trimble Juno 3B. Papildus īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu apzināšanai, inventarizācijā noteikts, vai alejā ir sastopama lapkoku praulgrauža un citu ar šo sugu ekoloģiski saistītu īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotnes. Dzīvotņu apraksti sniegti pārskatā par Biotopu direktīvā iekļautajām un Latvijā sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām (Vilks u.c. 2015). Ja alejā sastopami dobumaini platlapji, tie kartēti, atzīmētas to ģeogrāfiskās koordinātes, izmantojot GPS uztvērēju Trimble Juno 3B. Dzīvotņu kvalitātes raksturošanai novērtēta alejas koku sugas, vecumstruktūra, apgaismojuma apstākļi un telpiskais izvietojums, bezmugurkaulnieku daudzveidībai nozīmīgu mikrobiotopu – atsegtas koksnes, dobumu, sēņu auglķermeņu, sirseņu ligzdu klātbūtne. Alejas raksturošanai veikta tās fotografēšana. Iegūtie GIS dati apstrādāti kamerāli QGIS programmā, novērtējot dobumaino koku skaitu, 300m funkcionālo sasaisti (atbilstoši zinātniskajai literatūrai, lapkoku praulgrauži parasti pārvietojas šādā attālumā), kā arī attālumu līdz tuvākajām zināmajām lapkoku praulgrauža atradnēm (izmantota DAP "Ozols" pieejamā informācija). Inventarizācijas rezultātu analīzei un interpretācijai apkopota zinātniskajā literatūrā (galvenokārt, žurnālā "Latvijas Entomologs" publicētie faunistiskie materiāli) un DAP "Ozols" pieejamā informācija par alejā jau iepriekš konstatētajām īpaši aizsargājamajām sugām.

3. Vispārīgs alejas un tai pieguļošās teritorijas raksturojums

Vispārīgs alejas izskats parādīts 2. attēlā. Teritorijai ir līdzens reljefs, starp ceļa brauktuvi un alejas kokiem ir nelieli, sekli grāvīši. Alejā atrodas asfaltēts ceļš, kas ved no Stendes uz Dižstendi. Netālu no alejas atrodas lielākas nozīmes autoceļš Stende-Talsi. Apsekošanas laikā pa Aleju izbrauca 2 automašīnas.

Alejā aug vidēji veci bērzi. Līdzās augošo koku vainagi saskaras, tomēr abās ceļa pusēs esošo koku vainagi nesaskaras. Neskatoties uz to, apsekotajā teritorijā ir tipiska alejas struktūra. Vietām ir iztrūkstoši koki, kas veido nelielus, nebūtiskus pārrāvumus. Atsevišķi koki ir nolauzti, nokaltuši.

Aleja atrodas atklātā lauksaimniecības zemju ainavā, pieguļošajā teritorijā ir aramzemes. Netālu no Alejas, tās dienvidu galā atrodas meža masīvs. Aleja ir ainaviska, no tās paveras plašs skats uz apkārtējo teritoriju.

4. Alejas inventarizācijas rezultāti

4.1. Konstatētās īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

Alejā nav konstatētas īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas.

4.2. Konstatētās īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotnes

Alejā nav konstatētas nozīmīgāko īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotnes. Alejā aug vidēji veci, viena vecuma, saules labi izgaismoti bērzi. Atsevišķi koki ir nolauzti. Samērā daudz dobumainu bērzu, dobumi izmēri visbiežāk nelieli un atrodas iztrupējušo zaru vietās (3.attēls). Uz augošiem kokiem vietām ir atmirušās koksnes elementi nelielā daudzumā, atsegtas koksnes laukumiņos redzamas saproksilo vaboļu izskrejas. Alejā nav platlapju koku.

5. Kamerālās datu analīzes rezultāti

Nav pieejami dati par Alejā iepriekš konstatētām īpaši aizsargājamām sugām.

2. attēls. Dižstendes-Bungu kapu bērzu aleja. Alejā nav nozīmīgākajām īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām raksturīgu mikrobiotopu – dobumainu platlapju. Foto: Kristaps Vilks, 2016.

3.attēls. Dižstendes-Bungu kapu bērzu aleja. Vietām samērā daudz neliela izmēru dobumu iztrupējušo zaru vietās. Foto: Kristaps Vilks, 2016.

6. Alejas nozīme īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu kontekstā

Alejai nav būtiskas nozīmes īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un to dzīvotņu saglabāšanas kontekstā. Lauka inventarizācijā un kamerālajā datu analīzē nav konstatētas šajā teritorijā sastopamas īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Ar bērzu sausokņiem, uz tiem augošiem piepju auglķermeņiem, potenciāli ir saistītas vairākas DMB sugas, piemēram, sarkanais melnulis *Oplocephala hamorrhoidalis*, lielais asmalis *Peltis grossa*, bērzu asmalis *Grynocharis oblonga*. Tomēr šo sugu dzīvotnes ir galvenokārt meža apstākļos, kur pieejama atmirušā koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs. Tā kā alejās, kas novietotas pie ceļiem, ir problemātiski saglabāt atmirušu koksni, lielāka nozīme bezmugurkaulnieku daudzveidības saglabāšanā ir tieši dzīviem, augošiem kokiem (uz kuriem gan var būt atsevišķi atmirušās koksnes elementi), kas nav trīs augstāk minēto sugu mikrobiotops.

Nemot vērā to, ka alejai nav būtiskas nozīmes attiecībā uz īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un to dzīvotņu aizsardzību, šajā kontekstā nav nepieciešamas rekomendācijas par alejas saglabāšanu un apsaimniekošanu un optimālākajām robežām.

7. Secinājumi

Dižstendes-Bungu kapu bērzu alejai nav būtiska nozīme īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu aizsardzības un saglabāšanas kontekstā. Tomēr alejai var būt citas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas (dabas), kultūrvēsturiskas vai citādākas vērtības, kas nav šī eksperta atzinuma kompetencē.

Kristaps Vilks,

sertificēts biotopu un sugu aizsardzības jomas eksperts

ar specializāciju par bezmugurkaulniekiem un meža un virsāju biotopiem

(DAP sertifikāts Nr. 10, derīgs līdz 25.03.2019.)

Kontaktinformācija:

tālrunis: 26513497

e-pasts: kristaps.vilks@lu.lv

